

W. Stern rozlišil dvě základní paradigmaty v psych. osobnosti:

Nomotetické (generalizující) – snaží se formulovat obecné principy a zákony, vystihuje to, co je společné všem lidem, ztrácí se zřetel k individualitě.

Idiografické (individualizující) – snaží se popsat jedince, vystihnout jedinečné.

Cvičení – vymyslet příklady nomotetických a idiografických tvrzení, které popisují lidské chování, jednání, prožívání.

Teoretická psychologie osobnosti (Smékal, 2002):

- Co je to osobnost
- Z čeho se skládá = struktura osobnosti
- Jak spolu tyto komponenty souvisí
- Jak se osobnost mění v průběhu ontogeneze
- Jak osobnost funguje = dynamika osobnosti
- Jak je možné osobnost poznat
- Jaké jsou poruchy osobnosti

Praktická psychologie osobnosti

- Jakou osobností je tento člověk
- Jak se bude tento člověk chovat v takové a takové situaci
- Jak bude tento člověk řešit daný úkol
- Proč je tento člověk takový, jaký je
- Jak se bude utvářet osobnost tohoto člověka, když na něj budou působit takové a takové podmínky, okolnosti

Laická psychologie (lidová, folková psychologie, implicitní psychologické teorie)

Východiska folkové psychologie:

- Člověk disponuje značným množstvím sdílených znalostí o světě, které mu umožňují anticipovat události a být v interakci s druhými lidmi.
- Lidé mají obecně tendenci hledat a nacházet kauzalitu ve vztazích mezi prvky událostí.

Souvisí s tzv. common sense = zdravým rozumem, laickým, selským rozumem.

Do laického rozumu patří naše implicitní znalosti, vědomosti o jednotlivých oblastech světa a života (různé obory – fyzika, chemie...psychologie)

Jak se vytváří vědomosti laické psychologie? Pozorování chování druhých lidí + pozorování vlastního chování a prožívání > zobecnění postřehů o lidském chování, zobecnění postřehů o vlastnostech osobnosti a o lidské psychice.

Vztahy a rozdíly mezi folkovou a vědeckou psychologíí

Cvičení – přijít na to.

Folková psychologie

- Zabývá se jen tím, co je nutné nebo naléhavé pro život společnosti
- Mentální logika – promítání mimoracionálních postupů do zpracování informací.
- Běžný jazyk, pojmy se nedefinují.
- Idiografická.
- Normativně zabarvená.
- Singularismus – rozpory mezi poznatky se nelibě nesou.

Vědecká psychologie

- Všestranné systematické studium předmětu bádání.
- Postupy, jejich norma je dána formální logikou.
- Přesné vymezení pojmů, definice.
- Nomotetická.
- Nehodnotící.
- Pluralistická.

Popularizace poznatků vědecké psychologie ovlivňuje vývoj folkové psychologie!!!

Temperament

Latinské “temperamentum” = “správné smísení, správný poměr”. V původním pojetí je ideální temperament vyvážený, daný dokonalou proporcí všech složek.

V běžné řeči “temperamentní” znamená velkou míru vitality, živosti, projevové bohatosti.

Kategoriální pojetí již Hippokrates – melancholik, choleric, flegmatik, sangvinik.

Fólie, povídání o tom, skupinky – klient daného typu a řešení problémové situace.

Pojetí J. H. Eysencka

Tento britský psycholog německého původu předpokládá, že struktura osobnosti je tvořena dvěma dimenzemi – neuroticismem a introverzí-extroverzí.

Neuroticismus není totéž, co neurotičnost, ale jeho vysoký skór představuje disponovanost k neurotickému onemocnění.

Osoba s nízkým neuroticismem je neuropsychicky stabilní, s minimální tendencí emočně reagovat a po emociogenních situacích se velmi rychle vrací do stavu psychické rovnováhy. Je to člověk spokojený, klidný, vyrovnaný a dobře se kontroluje.

Osoba s vysokým neuroticismem je neuropsychicky labilní, má sklon k úzkosti, ke starostem, depresím, je náladový. Obvykle mívá špatný spánek a trpí na různé psychosomatické obtíže.

Bývá přehnaně emotivní, lehce reaguje na různé podněty a obtížně se uklidňuje po vzrušujících zážitcích. Silné emoční reakce se projevují i v horší přizpůsobivosti, vedou k iracionálním, často rigidním způsobům chování a k perseverujícím prožitkům.

Extroverze-introverze je dvojice, jejíž pojmenování vychází od C. G. Junga.

Typický introvert je klidný, stažený, introspektivní, dává přednost idejím před lidmi, je zdrženlivý a uzavřený vůči lidem. Pokud vůbec dokáže navázat intimní vztah, tak jen s málo vybranými lidmi. Má sklon dělat si plány do budoucnosti a dlouho se rozmýšlí než začne jednat. Nedůvěřuje aktuálním podnětům. Nemá rád vzrušení a má rád život zorganizovaný řádem. Silně kontroluje své city, zřídka se projeví agresivně, málokdy se rozhněvá. Je spolehlivý, trochu pesimistický a dává velký důraz na etickou stránku života.

Typický extrovert je družný, má rád zábavu a společnost, má mnoho (spíše povrchních) přátel. Potřebuje být obklopen lidmi, s nimiž si může povídat. Nerad dělá něco o samotě.

Touží po vzrušení, rád riskuje, často se vystavuje nebezpečí, jedná na základě momentálních impulzů a i celkově je impulzivní. Rád vtípkuje, vždy pohotově reaguje a má rád změnu. Je bezstarostný, nenucený, optimistický, rád se směje a je veselý. Rád se pohybuje a je aktivní, má sklon k agresivnímu jednání, snadno se rozhněvá. Své city snadno manifestuje a není na něj vždy spolehnutí.

Cvičení – vyhodnocení testu KUD

Dimenze osobnosti

Položky jednotlivých pólů dimenzí jsou vybírány tak, aby zachycovaly následující vlastnosti (charakteristiky) osobnosti.

Extroverze – kooperativita, společenskost, otevřenost, sociabilita, sdílnost.

Introverze – nespolečenskost, uzavřenost, rezervovanost, nesdílnost, chladnost navenek.

Aktivita – rychlost, průbojnost, energičnost, dynamičnost, vitalita, rozhodnost.

Pasivita – pomalost, neprůbojnost, adynamičnost, snížená vitalita, nerozhodnost.

Labilita – vznětlivost, nevyrovnanost, neklid, impulsivita.

Stabilita – klid, vyrovnanost, rozvaha, sebeovládání, stálost.

Dominance – panovačnost, sebejistota, samostatnost, autoritativnost, agrese.

Submise – podrobnost, poslušnost, nesamostatnost, podřizování se autoritě, snášenlivost.

Racionálnost – střízlivost, reflexivnost, objektivnost, rozumovost.

Smyslovost – imaginativnost, intuitivnost, bezprostřednost, subjektivnost.

Domácí příprava

Jiný temperamentový koncept.

Test Eysencka.